

sit Deus per alium modum cognitionis, etiam supernaturalis, creaturas intellectuales in statu merendi constituere, sicut in Christi merito videmus non fuisse fundatum in fide. Sic ergo status viæ quoad hanc conditionem ex divina ordinatione pendet.

13. *Et ex secunda conditione.* — Et ex hac conditione positiva sequitur altera negativa, nam quia fides et visio non possunt esse simul, ideo sicut fides est necessaria ad statum viæ, ita etiam et carentia visionis; hæc est enim proxima et formalis ratio propter quam illa carentia visionis ad statum merendi eandem visionem necessaria est, nam solus ordo vel causalitas inter meritum et præmium per se non sufficeret, ut infra ostendam; oportet ergo loqui de merito in fide fundato. Et ideo merito communiter rejicitur opinio Cajetani et aliorum, qui dixerunt in Angelis fuisse simul meritum visionis et visionem, viam et terminum; nam hoc repugnat in via et merito fundato in fide. Utraque autem hæc necessitas in Christo Domino cessavit, quia non habuit visionem Dei, ut hæreditatem filiationis adoptivæ, comparandam per merita ut coronam justitiæ, sed habuit illam ut primam proprietatem connaturalem ratione filiationis naturalis, et ideo neque indiguit fide ad illam consequendam, imo neque eam habere potuit, nec visionem mereri, neque etiam ejus meritum potuit in fide fundari, sed in altiori genere cognitionis, et propterea ad statum viatoris his conditionibus non indiguit.

14. *Item ex tertia conditione viæ Angelorum atque hominum ante lapsum.* — Præterea necessarium fuit statum viæ sub aliqua certa et finita duratione concludi, alias nunquam posset ad terminum perveniri. Quantitas autem hujus durationis non potest in sola rerum natura sufficienter fundari. Quod patet primo in Angelis, nam quia sunt immortales, satis incertum est quanta fuerit mora viæ illorum. Et quamvis ex modo deliberandi ipsorum, et permanendi in voluntate semel perfecte deliberata, probabiliter conjectant Theologi, qui melius sentiunt, post primum instans creationis solo alio momento viam illorum durasse, nihilominus nemo negare potest quin hæc tantum sit quædam congruentia, potuisseque Deum diuturniorem viam illis concedere, nihil contra illorum naturam disponendo. Idemque dicendum est consequenter de quacumque designata duratione: revocanda ergo res est ad liberam Dei voluntatem. Quod evidentius cernitur in homini-

bus, si status innocentiae duraret; nam etiam tunc duraret via ambulandi per fidem pro aliquo certo tempore viæ terrestris (ut sic dicam), et in termino ejus transferrentur perseverantes in justitia ad cœlestem. Quæ igitur ratio talis termini ex parte hominum reddi potest? profecto nulla: penderet ergo ex sola divina ordinatione. Unde si esset idem terminus durationis seu ætatis præfixus omnibus, sine dubio ex mera Dei libertate penderet; si autem esset inæqualis, posset quidem proxime fundari in hoc, quod unus citius quam alius consummaret merita, præmio ad quod unusquisque prædestinatus est adæquata; nihilominus tamen radicaliter proveniret ex libera voluntate Dei, eligentis hunc ad majorem gloriam, quam alium, vel volentis breviori tempore dare huic majora, vel congruentiora auxilia ad magis merendum, quam alteri. In utrisque autem, tam Angelis quam hominibus, in dicto statu status viæ finiretur in eo momento in quo visionem essent recepturi, tum quia ex tunc carerent fide, tum etiam quia jam in ipsa visione proficere non possent. Et propterea etiam merito improbat communiter opinio dicentium, Angelos beatos adhuc esse viatores quoad meritum augmenti essentialis beatitudinis, licet sint in termino quoad substantiam ejus, et ita posse in illa perficere, vel pro tempore a Deo designato, vel in æternum, si Deus ita disposuit. Quamvis enim hoc non implicet contradictionem, et ideo ex hac parte etiam hoc pendeat ex ordinatione divina, est tamen præter naturam illius visionis, tum quia de se est immutabilis, tum etiam quia est beatitudo, de cujus ratione est ut sit ultimus terminus, et constituat in statu jam perfecto et consummato, respectu habentis. Hoc ergo modo, in illis personis et statibus determinatio viæ necessario futura esset ex ordinatione divina, cum aliquo fundamento in naturis rerum, saltem quoad aliquas conditiones, seu generales rationes.

15. *Via denique post lapsum.* — At vero in hominibus lapsis et mortalibus valde consentaneæ ad naturam hominis præfixus est terminus viæ in puncto mortis propter congruentias supra adductas. Non est autem hoc ita naturale, seu naturæ debitum, maxime in ordine ad finem supernaturalem, quin posset Deus vel intra certum tempus viæ, etiam ante mortem, viam seu statum merendi limitare, et etiam post mortem aliquod tempus ad merendum concedere; quod ergo

ita non fecerit, ejus liberæ ordinationi tribuendum est. Est autem in hoc statu speciale, ut etiam morientes in gratia non trans-eant immediate a statu et termino viæ ad statum gloriæ, sed potest finire via priusquam detur visio beata, quod in Angelis non potuit contingere, quia qui salvati sunt, nihil peccarunt, et idem cum proportione esset in statu innocentiae. Nunc autem salvantur, qui fuere peccatores. Unde fit ut possint in termino viæ inveniri sine peccato perpetuo excludente a beatitudine, et cum aliquo temporali impedimento prius purgando, seu tollendo, quam Deum videant. Hinc ergo fit ut status animarum non videntium Deum ultra statum viæ et merendi prorogetur. Verumtamen hoc etiam sine dubio fuit dependens ex ordinatione divina; potuit enim Deus vel aliter tollere illud impedimentum in ipsomet termino viæ, vel etiam concedere potestatem merendi omnibus animabus justis non videntibus Deum, quamvis justissimis de causis non fecerit, et una esse potest, ne ex defectibus in hac vita commissis commodum reportare viderentur, tunc enim dilatio visionis cum potestate et certitudine augendi illam, commodum potius quam pœna videri posset. Item quia illæ animæ non possunt amplius demereri; ergo neque in statu merendi relinqui debuerunt; cur enim generali, et certa lege omnes confirmarentur in gratia, si adhuc in statu merendi essent permansuræ. Ob has ergo et similes causas in hominibus quoad animas separatas status medius inter statum merendi et statum ultimi præmii invenitur. An vero in homine aliquo, seu anima unita corpori mortali similis status inveniri possit, solum propter Eliam et Enoch controverti potest; nam in hominibus mortalibus, secundum communem et ordinariam legem viventibus, certum est non posse. Utrum vero in illis hominibus ad aliud genus viæ translatis status merendi servetur, necne, res est incerta, ut dixi, et sine dubio pendet etiam ex divina ordinatione; utroque enim modo potuit Deus hunc statum instituere, ut per se notum mihi videtur. Est autem satis consentaneum, et mortali hominis conditioni, et ordini divinæ providentiæ, ut lex generalis præscribens hominibus statum meriti pro vita mortali, intelligatur secundum communem cursum et statum talis viæ, quia generales leges non respiciunt extraordinarios casus.

16. *Cur in designando statu viæ habita sit*

præcipue ratio termini vitæ æternæ. — *Exceptio.* — Atque ita satis constat, quomodo status viæ ex ordinatione Dei pendeat, et lege divina præscriptus sit. Quæ divina ordinatione, licet in ordine ad meritum vitæ æternæ a nobis declarata sit, nihilominus intelligenda est absolute de statu merendi de condigno quodcumque præmium apud Deum; nam qui sibi mereri non potest de condigno, neque aliis profecto potest, ut a fortiori ex capite sequenti patebit. Et qui non est in statu merendi sibi vitam æternam, nihil aliud sibi potest de condigno mereri, quia vita æterna est (ut sic dicam) quasi objectum adæquatum meriti de condigno, vel in recto, vel in obliquo, quia nihil cadit sub tale meritum præter vitam æternam, nisi vel quod ad illam confert, vel quod ad illam consequitur, ut supra tetigi, et infra latius dicturi sumus. Hæc autem de puris hominibus dicta intelligantur, quia Christus Dominus, licet non fuerit viator ad merendam sibi essentialem gloriam, quia illam habuit in corpore passibili, nihilominus ob singularem suam excellentiam et dispensationem, per quam conjunctum habuit statum viatoris cum statu comprehensoris, potuit et aliis mereri vitam æternam, gratiam, etc., et sibi gloriam corporis, et alia extrinseca, vel accidentalia dona, quibus in hac vita ex quadam dispensatione caruit.

17. *Objicitur ex Vazquez, contra dicta de divina ordinatione ad constituendum statum viæ.* — Contra ea, quæ in hoc capite tradidimus, videntur militare multa, quæ disputat Vazquez 1. 2, disput. 216, c. 4, ubi in summa distinguit meritum vitæ æternæ quoad præmium essenziale, et meritum alicujus gloriæ accidentalis. Et de priori docet, statum viæ ad tale meritum non esse ex ordinatione divina, quasi addita naturis rerum, neque ex promissione, aut pacto Dei, sed ex ipsa rei natura, quam in beatis ex visione Dei sumit, per quam putat distingui sufficienter statum merendi, seu viæ, ab statu termini, seu præmii, licet non adæquate, ut statim dicam. Quia, eo ipso quod aliquis videt Deum, nullum opus ejus, quodcumque illud sit, dignum est gloria essentiali, vel augmento ejus, respectu ejusdem personæ. Quod adeo verum putat, ut etiam in Christo opera ejus non fuerint digna, nec proportionata de se ad tale meritum, licet respectu aliorum fuerint meritoria gloriæ essentialis propter excellentiam talis personæ. Fundamentum

ejus est, quia dignitas operis non pendet ex pacto aut promissione Dei; ergo opera beatorum non ideo non sunt meritoria de condigno augmenti gloriæ, quia Deus non ordinavit illa ad meritum, nec promisit illis præmium, sed quia ex se condignitatem non habent; ergo quod ille status non sit status meriti, non est ex divina ordinatione, sed ex intrinseca natura ejus, et ex conditione operum, quæ in illo fiunt. Antecedens supponit, et infra est a nobis tractandum, et secunda consequentia nota est. Primam autem probat, quia absonum est dicere beatos, quotidie digniores fieri majori præmio æternæ gloriæ, et Deum negare illis remunerationem, nec velle illis eam promittere. De statu autem merendi gloriam accidentalem sibi, vel aliquod bonum alteri, censet illum etiam in beatitudine permanere, quia status viæ, ut opponitur statui beati, nihil ad hoc confert, sed satis est status perfectæ justitiæ cum carentia illius præmii, quod per opus bonum et liberum comparari potest.

18. *Confutatur primo.* — Sed in primo puncto, quamvis, ut dixi, satis connaturale sit visioni beatæ constituere hominem in termino excludente statum amplius merendi illud essenziale præmium, nihilominus non censeo excludendam esse divinam ordinationem, et promissionem talis præmii sub conditione operum hujus vitæ, et non illius; infra enim ostendam hanc promissionem esse necessariam ad proprium et consummatum meritum de condigno. Neque etiam probo, quod opera bona libere facta a beatis, eo ipso quod a videntibus Deum fiunt, quamvis non fiant ab illis, ut beati sunt, non solum non esse actu meritoria, sed etiam de se non esse digna tali præmio, id est, proportionata, et apta ad tale meritum, si Deus illa ordinare voluisset. Nam alias sequeretur non potuisse Deum, etiamsi vellet, opera illa ad essenziale præmium augmenti gloriæ ordinare tanquam illius meritoria de condigno. Sequela patet, quia si opus in se non habet condignitatem, et proportionem ad præmium, non potest Deus sola sua voluntate efficere ut sit dignum, ut idem Auctor late docet, et infra videbimus, et ita existimo facile concessurum esse sequelam. Mihi autem, ut verum fatear, consequens videtur valde absurdum, quia non est tam facile negandum potentiæ divinæ, quod neque apparentem implicationem contradictionis habet. Et ratio a priori est, quia illa opera facta in beatitudine non sunt minus

supernaturalia, nec minus bona et libera, nec a persona minus grata, quam facta in via; sed opera non habent proportionem ad meritum de condigno, nisi ex illis conditionibus; ergo de se illa opera non sunt minus digna. Accedit quod visio beata non est circumstantia talium operum, sed tantum concomitanter se habet in eadem persona; quod ut sit certius, ponamus talia opera non fundari in ipsa visione, sed in alia cognitione supernaturali extra Verbum, quam beati habent; ergo visio ut sic, sicut non confert dignitatem illis operibus, ita neque aufert, nam opus morale solum ex objecto et circumstantiis suam dignitatem accipit, et ita solum ex defectu illarum eandem amittit. Denique alias etiam opera Christi de se non haberent dignitatem, et sufficientiam ad merendum de condigno augmentum gratiæ animæ suæ, etiamsi Deus ad illud præmium illa ordinare voluisset, quod ego certe dicere non auderem. Et sequela, consequenter loquendo, manifesta est, quia, juxta illam sententiam, etiam opera Christi non ideo de facto non meruerunt illud augmentum, quia non fuerunt ad illud merendum ordinata, sed quia, supposita visione, etiamsi fierent a tali persona, jam non erant digna talis augmenti.

19. *Urgetur apertius exemplis animarum purgatorii, et Eliæ atque Enoch.* — Magis autem hoc declaratur in exemplis tractatis de animabus purgatorii, et Eliæ et Enoch; nam illi non sunt extra statum viæ propter visionem; ergo non ex natura rei. Dictus vero Auctor virtute negat consequentiam, et ita sentit, ut dixi, visionem esse sufficientem rationem excludendi statum merendi præmium essenziale, non tamen adæquatam. Si autem quæretur quid sit in illis personis, quoad animas purgatorii rationem reddit hic auctor his tantum verbis: *Non permanent in statu merendi, quia jam sunt extra statum viæ, et agnis sua natura destinati in tale præmium.* Hæc autem ratio petit principium; hoc est enim quod hic agimus, cur, scilicet, solus status animæ conjunctæ corpori corruptibili sit natura sua destinatus ad viam et statum merendi, et non status animæ separatæ non videntis Deum. Item non minus hic urget ratio facta, quod opera animarum purgatorii sunt ex fide, et auxilio gratiæ, etc.; cur ergo de se non sunt condigna et apta ad tale meritum? Nam solum differunt in hoc, quod anima sit conjuncta, vel separata a corpore, quæ non est circumstantia de se augens, vel

minuens valorem operis. Ac denique ex ea parte, qua talia opera sunt ex fide, incredibilius est non potuisse Deum, etiamsi vellet, concedere illud tempus animabus purgatorii, vel animabus Patrum in sinu Abrahæ, ad merendum de condigno augmentum gratiæ et gloriæ, libere et cum gratia Dei bene operando. Nam si id potuit Deus, cum sola sua voluntate non possit facere ut sint digna opera quæ digna non erant, necessario sequitur nunc opera talium animarum digna esse, vel fuisse, et ita ruit fundamentum illius sententiæ; dicere autem id fuisse impossibile Deo, incredibile est. Denique evidens esse videtur in Enoch et Eliæ, de quibus etiam ille auctor fatetur esse extra statum merendi de condigno vitam æternam, et nihilominus in hoc persistit, quod illud etiam sit ex natura rei, et consequenter quod opera illorum non sunt digna. Unde etiam fit consequens, ut etiam de potentia absoluta non potuerit Deus illis hominibus concedere statum merendi, simul cum illo modo vivendi, quem nunc habent, quod multo certe est incredibilius, cum illa diversitas, quæ est inter illos et nos, sit valde extrinseca, et accidentaria, et non sit circumstantia per se pertinens ad valorem vel dignitatem operum. Neque etiam est ulla ratio quæ probet hunc modum vivendi in vita mortali, connaturalem illi, esse ita essentialem ad meritum de condigno, ut sine illo non possit in homine mortali etiam de absoluta Dei potentia inveniri. Neque dictus auctor aliam rationem affert, nisi, *quia peculiari Dei ordinatione in eo statu et loco extra communem modum reservantur, ut novis operibus nihil amplius mereantur.* In quibus verbis non solum petit principium, ut dixi, sed etiam ex sola divina ordinatione rationem sumit, ipsius rei profecto necessitate coactus, quia revera non potest aliunde vera ratio desumi. Inconveniens autem quod sæpius repetit et exaggerat, scilicet, quia illæ personæ suis operibus fierent dignæ majori gratia vel gloria, et Deus nollet illam dare, laborat in æquivocatione illius verbi *dignæ*; si enim intelligatur de dignitate actuali, quæ jus justitiæ tribuat, nihil tale sequitur, quia hæc dignitas sine promissione et pacto divino non invenitur, ut infra ostendam. Si vero sit sermo de dignitate (ut ita dicam) aptitudinali quæ solum dicit sufficientiam quamdam et proportionem ex parte ipsorum operum, sic nullum est inconveniens quod infertur, sed potius est suis temporibus secundum convenientem Dei

providentiam necessarium, ut evidenter ostendi potest in operibus Christi Domini etiam in statu viæ, quia de se sufficientia erant ad majorem gloriam animæ promerendam, et nihilominus secundum convenientem Dei providentiam ad illam ordinata non fuerunt.

20. *Confutatur secundo.* — In alio puncto indistincte loquitur ille auctor de merito condigno et congruo; nam loquitur de potestate merendi, tam sibi quam aliis; certum est autem nullam puram creaturam posse aliis de condigno mereri, ut capite sequenti dicemus. Nos autem in præsentem solum de merito condigno tractamus, et respectu illius nihil inter præmium accidentale vel speciale distinguendum putamus, et ideo absolute dicimus, statum viæ necessarium ad merendum præmium essenziale esse etiam necessarium ad merendum de condigno præmium accidentale. Et ideo longe verius esse credimus beatos non mereri de condigno accidentalia præmia, sicut neque animæ beatæ merentur de condigno resurrectionem vel glorificationem suorum corporum, ut omnes Theologi docent. Quid vero de merito congruo dicendum sit, postea videbimus.

CAPUT XVI.

UTRUM AD MERITUM DE CONDIGNO NECESSARIUM SIT UT ALIQUIS SIBI MEREATUR, VEL POSSIT ETIAM ALTERI TALE MERITUM COMMUNICARI?

1. *Quemque sibi mereri posse ostenditur.* — Hæc quæstio partim pertinet ad conditiones necessarias ex parte merentis, partim postulat explicationem alterius termini, seu personæ ad quam potest meritum referri, ut in eam ejus effectus seu præmium conferatur. Est autem certum posse unumquemque sibi mereri; tum quia, sicut meritum fundatur præcipue in actu immanente voluntatis, ita ipsum etiam est quasi immanens, et ipsimet operanti laudem et utilitatem seu commodum affert; tum etiam quia ipse operans justissime potest sibi intendere præmium per opera sua; imo, ut supra dixi, etiamsi hanc formalem intentionem non habeat, per se et intrinsece imbibitur in ipso opere, si non excludatur; tum denique quia, licet causa meritoria ad sufficientem reducat, non est tamen causa physica, sed moralis, quæ ab alio expectat conferendum præmium, et ideo inter personam merentem et cui meretur, non requiritur distinctio. Potest ergo unusquisque